

*Півень Т.О.,
студентка ФІМ,
ВДПУ ім. М. Коцюбинського*

ДИТИНА ЯК СУБ'ЄКТ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Стаття присвячена проблемі дитячої особистості у системі інтелектуальної власності. Акцентується увага на праві захисту результатів інтелектуальної діяльності неповнолітньою особою. На основі аналізу, узагальнення й систематизації окремих законодавчих актів зроблено висновок про роль та місце дитини у системі немайнових прав осіб.

Ключові слова: дитина, інтелектуальна власність, немайнові права, права дитини, суб'єкт права.

Проблема дитячої особистості, питання створення умов для її вільного, всебічного та гармонічного розвитку знаходилися, знаходяться та будуть знаходитись в центрі соціального, економічного та політичного курсу України, оскільки діти – це її майбутнє.

Інтелектуальна діяльність займає чи не найважливіше місце серед форм життєдіяльності дитини, тому надзвичайно важливим є дослідження ролі неповнолітнього індивіда у системі немайнових прав осіб. Також, варто зазначити, що даний вид діяльності належним чином сприяє розвитку дитячої особистості [1].

Важливу роль у конструюванні юридичної науки й формуванні правової культури людини та суспільства відіграє розуміння права. Адже раніше, ще за часів античності, панувало патерналістське уявлення дитинства, найбільш раннім варіантом якого була теорія батьківської влади. Відповідно до неї дитинство розглядалось як період перетворення неповнолітнього з об'єкта батьківської влади на людину - суб'єкта права. Дитина була позбавлена як прав, так і обов'язків, оскільки останні можна конструювати тільки відповідно до наявних прав згідно загально

правовому принципу єдності прав та обов'язків. Вироблена дещо пізніше доктрина (держава в ролі батька) також не трактувала дитину як суб'єкта права, йшлося лише про зміну суб'єкта влади над нею. Влада тата лише незначною часткою поступалася владі держави, яка брала на себе функції захисту життя, свободи та власності дитини. Але усвідомлення її як суб'єкта права, римським законодавством не було вироблено.

Християнство виробило реформістське розуміння дитинства. Дитина сприймалася як недосконалий і такий же гріховний дорослий, а дитинство як період, який якомога скоріше слід пройти.

Новий час став періодом зміни ставлення до дитини та вироблення протекціоністської доктрини, відповідно до якої, вона є об'єктом допомоги та турботи, причому не тільки з боку сім'ї, але й з боку держави [2].

Інформаційно-наукова революція викликала нові зрушення у розумінні прав дітей, що виразилося у визнанні їх автономними суб'єктами права хоча й такими які потребують особливої турботи з боку батьків, суспільства та держави. Нова система цінностей, проголошена Конвенцією про права дитини, визначає принципово новий підхід світу дорослих до світу дитини. У ній викладено усі їхні права та свободи.

Конвенція від 20.11.1989 р., ратифікована Постановою ВР № 789-ХІІ від 27.02.91 р, визначає дитину як людську істоту до досягнення 18-річного віку, якщо за законом, застосовуваним до даної особи, вона не досягає повноліття раніше.

Що ж стосується інтелектуальної діяльності неповнолітнього, то відповідно до ст. 13 Конвенції кожна дитина має право вільно висловлювати свої думки. Це право включає свободу шукати, одержувати й передавати інформацію та ідеї будь-якого роду незалежно від кордонів в усній, письмовій чи друкованій формі, у формі творів мистецтва чи за допомогою інших засобів на її ж вибір.

Українське законодавство розрізняє два типи осіб до 18 років: особи до 14 років (малолітні); особи від 14 до 18 (неповнолітні).

Надалі розглядаючи дитину, як суб'єкт права інтелектуальної власності, даний критерій буде відігравати вагому роль. Тому що в залежності від віку вона має різні права та обов'язки, в тому числі й авторські. До прикладу, малолітня дитина має лише немайнові права, тоді як неповнолітня вже може розпоряджатись майновими правами автора.

Так, неповнолітні можуть вступати в правовідносини між собою та з іншими особами. Стаття 177 Цивільного кодексу України вказує на результати інтелектуальної та творчої діяльності, які в свою чергу відповідно до положень ч. 1 ст. 418 ЦК України становлять право інтелектуальної власності дитини.

Варто також відзначити, основні нормативні акти, що встановлюють місце даного індивідуума у сфері інтелектуальної власності:

- Конституція України (, ст.55, Закон України «Про авторські та суміжні права ст.14, ч.1 ст. 41, ч.2 ст.11) [3];
- Цивільний кодекс України (ст.31, ст.32, ст.177, ч.1 ст.418) [6];
- Конвенція про права дитини, схвалена Генеральною асамблеєю ООН (ст.13).

Відповідно до ч.1 статті 41 КУ кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності.

Згідно із статтею 418 ЦКУ особа має особисті немайнові права та (або) майнові права інтелектуальної власності.

Таким чином, ми бачимо, що законом не встановлено мінімальний віковий бар'єр для набуття цивільної дієздатності в сфері особистих немайнових авторських прав.

Згідно зі статтею 55 Конституції України кожна особа має право на судовий захист прав інтелектуальної власності. Діти також можуть захищати свої авторські права, єдиним винятком є те, що вони не можуть зробити цього самостійно. Тому вони не можуть бути позивачами або відповідачами в суді, а можуть діяти лише через законних представників.

Тому у захисті авторських прав дітей повинні брати участь як батьки, так і держава [3].

Автор-дитина також має право укладати авторські договори, це підтверджується загальним правилом про цивільну дієздатність фізичної особи. Такі особистості визнаються не тільки авторами своїх творінь, у них також виникає і право на ці результати інтелектуальної діяльності. Разом з тим, вони можуть мати низку авторських або патентних прав на будь-які результати інтелектуальної, творчої діяльності, а також оформити права на ці результати або ж укласти авторські й ліцензійні договори. Не потрібно забувати, що описані вище майнові права виникають лише в осіб віком від 14 до 18 років. За малолітніх дітей договори укладають їх законні представники (батьки, усиновлювачі, опікуни). Проте варто слідкувати, щоб договір укладався відповідно до інтересів дитини [4].

Досліджуючи здійснення неповнолітньою особою наданих їй особистих немайнових прав, варто помітити, що вони не є тими особистими правами, без яких не може існувати дитина. Оскільки їх здійснення залежить від таланту чи обдарованості неповнолітнього і є, на нашу думку, більше винятком, аніж загальноприйнятою нормою для дитини, оскільки стосується не всіх дітей, а лише талановитих. Як наслідок, здійснення особистих немайнових прав у сфері інтелектуальної власності буде особливим у кожному конкретному випадку [5].

Отже, для автора-дитини ст.14 Закону України «Про авторське право та суміжні права» встановила перелік особистих немайнових прав автора, до яких належать:

- Вимагати визнання свого авторства шляхом зазначення належним чином імені автора на творі і його примірниках і за будь-якого публічного використання твору, якщо це практично можливо;
- забороняти під час публічного використання твору згадування свого імені, якщо він як автор твору бажає залишитись анонімом;

- вибирати псевдонім, зазначати й вимагати зазначення псевдоніма замість справжнього імені автора на творі і його примірниках і під час будь-якого його публічного використання;

- вимагати збереження цілісності твору й протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору або будь-якому іншому посяганню на твір, що може зашкодити честі й репутації автора.

Підсумовуючи усе вищесказане, варто відзначити, що кожна неповнолітня особа має право на захист результатів своєї інтелектуальної діяльності, що є невід'ємними елементами особистих немайнових відносин за її участю, які вона здійснює за допомогою вчинення активних дій самостійно чи через зобов'язуючих осіб.

Список використаної літератури:

1. Закон України. Про авторське право і суміжні права. Від 23.12.1993. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>
2. Конвенція про права дитини. Генеральна асамблея ООН. 20 листопада 1989 року. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_021
3. Конституція України від 28.06.1996 №254к/96-ВР. – [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
4. Крестовська Н.М. Сучасне розуміння прав дитини // докт. юрид. наук, проф., Національний університет «Одеська юридична академія» - Одеса, 2011. – ISSN 1995-6134.
5. Синегубов О.В. Особливості здійснення особистих немайнових прав дітей, що виникають на підставі створення результатів їхньої інтелектуальної, творчої діяльності // Харківський національний університет внутрішніх справ. Право і суспільство, № 6-1. – Харків, 2014.
6. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. №435-IV // [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

Piven Tetyana

CHILD AS A SUBJECT OF INTELLECTUAL RIGHT

The article focuses on the problem of child personality in the system of intellectual property. A special attention is paid for the protection principles of intellectual activity results by minors. Based on the analysis, generalization and systematization of certain legislative acts the conclusion about the role and place of the child in the system of moral rights is made.

Keywords: child, intellectual property, moral rights, rights of the child, the subject of law.